

NAGY Csongor, CSIKI Orsolya, NÉMETHY Zsuzsa

Mircea MORARIU

Moscova ca nevroză

La începerea spectacolului cu *Trei surori* al Teatrului de Nord din Satu Mare, Trupa „Harag György”, semnat regizoral de Keresztes Attila, ceea ce șochează e scena cvasi-goală. Casa Prozorovilor e asemenea unei imense săli de așteptare dintr-o gară de sfârșit de lume. Impresia e că avem în fața ochilor o sală de așteptare din care Olga, Mașa și Irina vor să plece cât mai repede cu putință. Drept pentru care, fiecare moment petrecut acolo e resimțit ca o apăsare, ca o pedeapsă, ca ceva nedrept, ca un accident, căruia cu siguranță i se va găsi rezolvarea. Pendula – cea pendulă în care, la un moment dat se va ascunde *Kulîghin* (István István), speriat de cum evoluează faptele și pe care o va sparge în timpul unei beții crunte *Cebutîkin* (Biró József) – bate cu putere, anume spre a marca faptul că fiecare dintre cele trei surori așteaptă cu sufletul la gură ziua, ora în care mult dorita plecare va deveni o realitate. Toată lumea din casă e agitată, cu toții sunt pradă nervozității. Până și sărmanul *Ferapont* (Zákány Mihály) se află într-o stare de goană, o goană bătrânească, iar pentru a-i face față are nevoie de energie. De fiecare dată când intră în scenă, adică în „salonul cu coloane” din casa Prozorov, profită de neatenția celor din jur și pe furiș își mai taie câte o felioară din tortul pregătit pentru aniversare. E adevărat, și aici, și în acest spectacol se vorbește mult, se vorbește cu reproș nedisimulat despre tatăl mort al fetelor Prozorov, despre *Andrei* (Nagy Csongor) care, cu siguranță, va deveni foarte curând profesor universitar, despre Moscova. Și aici Moscova e, înainte de orice,

NAGY Csongor, CSIKI Orsolya, NÉMETHY Zsuzsa

o dorință lexicalizată, tot la fel cum era în spectacolul cu aceeași piesă realizat în stagiunea trecută la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara de Ada Lupu. Dar e mai mult decât atât. Moscova e, mai cu seamă, o stare de nevroză, simpla pronunțare a numelui capitalei Rusiei amplificând agitația. Când *Olga* (Némethy Zsuzsa) află că *Verșinin* (Rappert Gábor), „maiorul îndrăgostit”, e din Moscova, de abia își mai poate stăpâni agitația nervoasă. Are aproape o reacție isterică. Doar faptul că Verșinin e moscovit o determină pe *Mașa* (Vencz Stella) să se îndrăgostească de el, să alunece în adulter, să îl determine pe nefericitul ei soț să încerce, la un moment dat, să o violeze, să o posede, deși e conștient, ridicol de conștient că a pierdut-o, ba chiar să accepte, cu o oarecare furie, adulterul. Lucru subliniat, într-o scenă superbă, cum de altfel sunt multe în acest spectacol, în care *Mașa*, *Verșinin* și *Kulîghin* cântă în trio la pian. Un cântec al furiei. Deocamdată însă e încă liniște, o liniște falsă, cu greu menținută sub control în starea de agitație atotputernică. „Totul e așa cum trebuie, totul e așa cum a dat Dumnezeu”, replica lui *Cebutiĭkin*, e, pentru moment, contrazisă, de mai toate personajele. Care vor să fie altfel. Adesea se aude șuieratul câte unei locomotive, semn că gara e aproape, că nu e deloc greu ca dorința de plecare să fie pusă în practică. E dificil de spus dacă nu cumva tocmai această vecinătate nu amplifică și ea nevroza. Moscova e totuși atât de aproape – ne-o spune *Cehov* prin detaliul că lui *Verșinin* nu îi ia deloc mult timp spre a se duce să își vadă soția ce tocmai a încercat din nou să se sinucidă, dar ne-o spune și spectacolul, prin nenumăratele semne avansate de discursul regizoral. Și totuși, această apropiere se micșorează pe măsură ce trece timpul. Fiecare nouă secvență e încă o etapă în procesul de adâncire a prăpastiei dintre orașelul în care se petrece acțiunea piesei și Moscova. Asta nu înseamnă că regizorul *Keresztes Attila* ar găsi de cuviință să scadă în vreun fel ritmul impus spectacolului. Din contră, acesta devine coplesitor, violent, îndată după pauză, imediat ce încep să ne fie prezentate faptele

din actele al treilea și al patrulea ale piesei. Și nu doar situația excepțională împusă de incendiul izbucnit pe neașteptate determină creșterea ritmului (prin felul extrem de ingenios în care a surprins scenic lumea de după incendiu, spectacolul sătmărean m-a dus cu gândul la o montare excepțională cu *Trei surori*, realizată în stagiunea 1988–1989 de Alexa Visarion la Naționalul timișorean). Lumea din *Trei surori* e tot mai ieșită din țâțâni. *Natalia Ivanovna* (Csiki Orsolya) e din ce în ce mai agresivă, mai nerăbdătoare să devină stăpâna absolută a casei Prozorovilor. Pentru ea gonirea *Anfisei* (Méhes Kati) e un gest cu care își mai astâmpără această dorință, își mai reduce presiunea din cazanul ce a devenit propria ei ființă. Asta în vreme ce soțul ei, Andrei, e tot mai oarecare, mai șters, mai respingător. *Solionii* (Péter Zsolt-Attila) – îmi e neclar de ce regizorul a decis să îl plaseze într-un scaun de invalid, de unde o seamă de alte întrebări referitoare la acțiunile lui viitoare și la felul în care pot fi ele înlăptuite – e tot mai impertinent, mai dornic să găsească un pretext spre a-l provoca la duel pe *Tuzenbah* (Nagy Antal), să îl înlăture fizic, ca și cum astfel ar dispărea ceea ce ar însemna unicul obstacol în calea împlinirii iubirii sale pentru Irina. Starea doctorului, prăbușirea lui într-o beție din care nimc nu îl mai scoate, reprezintă climaxul neurozei. Doctorul se rănește, se automutilează, e plin de sânge. Parcă face toate acestea nu doar cu inconștiență, ci cu o anume voluptate. De altminteri, cu mâinile însângerate va aduce el știrea morții lui Tuzenbah, știre ce consfințește sfârșitul oricărei iluzii. Liniștii încordate din primele momente ale spectacolului îi răspunde acum nebunia. Nebunia oamenilor, dar și nebunia vremii. Ninge vârtos, viscolește puternic în ultima parte a spectacolului. Iar Irina, cu valiza pregătită, mută – nu de durerea pricinuită de moartea logodnicului ei, ci de dispariția șansei grație căreia măcar ea ar fi putut pleca la Moscova – imobilă, surprinsă din profil, ca o efigie a durerii, înțelege că totul s-a terminat. Tuzenbah prevestise că „a venit timpul și puhoiul se apropie de noi; se pregătește vijelia cea mare și binefăcătoare.“ Este adevărat, timpul a venit, au venit și puhoiul, și vijelia. Atâta doar că ele nu au fost deloc binefăcătoare. Ci, pur și simplu, au distrus lumea celor trei surori, le-au distrus pe înseși cele trei. Astfel încât îndemnul din final al Olgăi pare mai fals, mai deplasat ca oricând. Iar Olga, Mașa și Irina mai ridicole ca niciodată.

Trei surori la Secția maghiară a Teatrului de Nord din Satu Mare nu e tocmai un spectacol fără cusur. El naște destule întrebări referitoare la rostul unor detalii, la justetea unor soluții. Bunăoară, mie cel puțin, îmi scapă semnificația reală a suplimentării numărului de personaje. Mă tem că introducerea celor doi necunoscuți (clovnii ce ar avea misiunea de a marca jocul trist al sorții, bătaia de joc pe care aceasta o urzește la adresa oamenilor?) doar parazitează coerența discursului regizoral. Dar dincolo de observațiile și de obiecțiile de detaliu, *Trei surori* e un spectacol de palmares. Mai întâi pentru Keresztes Attila. Nu e prima montare semnată de el pe care am avut ocazia de a o vedea. Dar e întâia care nu doar mi-a plăcut, ci m-a tulburat cu adevărat. Apoi, spectacolul e foarte important pentru Trupa „Harag György“ a Teatrului de Nord din Satu Mare care, în întregul ei, dă cu succes un dificil examen artistic. Dar și pentru actorul Biró József, interpretul lui *Cebutîkin*, pe care l-am admirat de atâtea ori în montările Teatrului Maghiar de Stat din Cluj. La Satu Mare, în regia lui Keresztes Attila, Biró József semnează o mare biruință artistică. Care merită întreaga noastră apreciere.

Teatrul de Nord din Satu Mare, Trupa „Harag György“ – *Trei surori* de Anton Pavlovici Cehov. Traducerea în limba maghiară: Kosytolányi Dezső. Regia: Keresztes Attila. Dramaturgia: Bodó A. Ottó. Decorul: Khell Zsolt. Costumele: Bianca Imelda Jeremias. Cu: Nagy Csongor, Csiki Orsolya, Némethy Zsuzsa, Vencz Stella, Varga Andrea, István István, Rappert Gábor, Nagy Antal, Péter Zsolt- Attila, Biró József, Zákány Mihály, Mihés Kati, Orbán Nagy, Gaál Gyula. Data reprezentației: 5 februarie 2010.